

Гречко Ольга Олександрівна

кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник

НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку

НАПрН України

ORCID: 0000-0002-7850-7296

ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЗАКЛАДЕНІ НОРМАМИ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

У науковій роботі розглядається які правові передумови створює Конституція України для забезпечення свободи інноваційної діяльності. Виділяються 4 блоки норм Конституції, які закладають необхідні передумови: правовий стан людини, Україна як правова держава, права та свободи людини, які сприяють інноваційній активності, гарантії та судовий захист права на інноваційну діяльність.

Ключові слова: Конституція України, інноваційна діяльність, правові передумови.

Hrechko Olha

PhD, Junior Researcher of the Research Institute of Providing Legal

Framework for the Innovate Development of NALS of Ukraine

ORCID: 0000-0002-7850-7296

LEGAL PREREQUISITES FOR INNOVATIVE ACTIVITY, ESTABLISHED BY THE NORMS OF THE CONSTITUTION OF UKRAINE

The scientific work considers what legal preconditions the Constitution of Ukraine creates to ensure the freedom of innovative activity. There are 4 blocks of the norms of Constitution, which lay down the necessary prerequisites: the legal status of man, Ukraine as a law state, human rights and freedoms that promote innovative activity, guarantees and judicial protection of the right to innovative activity.

Key words: Constitution of Ukraine, innovative activity, legal preconditions.

Розкриття потенціалу чинної Конституції України визначається саме тим, чи дає вона простір для реалізації свободи індивіда, його активності в економічній, політико-правовій та інших сферах суспільного життя [1, с. 53]. Таким чином, у рамках тематики даної наукової праці постає питання: як конституційні норми впливають і потенційно здатні впливати на інноваційну активність індивіда та/або суспільства. Дослідження правових передумов свободи інноваційної діяльності, які закладені у нормах Конституції України як Основного Закону України, актуалізується у контексті проведення аналізу сучасного стану нормативно-правового забезпечення інноваційної сфери в Україні.

На думку науковця Погребняк І. Є., визнання права на інноваційну діяльність таким, що має конституційно-правову природу є доцільним або навіть необхідним. Саме тому ми маємо з'ясувати, наскільки важливим для людини є визнання за нею можливості творчої ініціативної діяльності, спрямованої на відкриття нового та втілення отриманого результату на практиці [2, с. 20]. Погребняк І. Є. виокремлює 8 груп конституційних норм, які створюють передумови становлення, реалізації і забезпечення права на інноваційну діяльність в Україні, а саме [2, с. 21–33]:

1. норми, що визнають людину найвищою соціальною цінністю та які роблять акцент на основних правах і свободах людини як особистості;

2. норми, які характеризують державу як правову;

3. норми, що закріплюють гарантії прав власності, що стимулюють конкуренцію, орієнтовані на створення сприятливих умов для підприємницької діяльності в країні як важливої передумови її інноваційного розвитку;

4. норми, які гарантують мобільність населення країни, що має значення для функціонування та розвитку на її території спеціалізованої інноваційної інфраструктури, підтримки контактів, обміну отриманими знаннями та досягненнями між ученими і фахівцями даної країни та їх зарубіжними колегами;

5. норми, які встановлюють свободу думки, висловлювань, публікацій, інформації і відіграють найважливішу роль для творчої ак-

тивності населення країни, зумовлюючи тим самим масштаби здійснення інноваційної діяльності на її території;

6. норми, що регламентують діяльність сфери освіти як своєрідної кузні національного інтелектуального потенціалу і визначають заходи її підтримки з боку держави;

7. норми, що встановлюють право на об'єднання громадян (об'єднання науковців, інженерів, винахідників, підприємців, інвесторів та всіх небайдужих до розвитку України);

8. норми, що встановлюють право судового захисту своїх прав фізичними та юридичними особами.

На нашу думку, конституційні норми, які забезпечують передумови для свободи інноваційної діяльності слід об'єднати у чотири блоки:

1. норми, що роблять акцент на засадах правового стану людини та основних правах і свободах людини як інноваційної особистості;

2. норми, які характеризують державу як правову;

3. норми, що закріплюють певні права і свободи людини;

4. норми, які гарантують права і свободи людини та їх судовий захист.

Перший блок містить норми Конституції України, які закріплюють: людину як найвищу соціальну цінність (ст. 3 КУ); свободу і рівність у правах, невідчужуваність і непорушність прав людини (ст. 21 КУ), невичерпність прав людини (ст. 22 КУ), вільний розвиток особистості (ст. 23 КУ), свободу думки і слова (ст. 34 КУ), свободу творчості, захист інтелектуальної власності, забезпечення державою розвитку науки (ст. 54 КУ) [3].

Слід зазначити, що право на інноваційну діяльність опосередковано впливає зі ст. 54 Конституції України, із низки законів і підзаконних актів, що регулюють інноваційні правовідносини. Пряма незакріпленість права на інноваційну діяльність у Конституції України не означає відсутність такого права як конституційного. Так, стаття 22 Конституції України передбачає, що права і свободи людини і громадянина не є вичерпними. Це фіксує «відкритість» переліку конституційних прав і свобод людини, і свідчить про те, що вони не вичерпуються лише тими правами, які закріплені в Конституції

України [2, с. 19]. Таким чином, зазначені положення є правовими підставами для визнання конституційно-правової природи права на інноваційну діяльність.

Другий блок містить норми Конституції України, які характеризують Україну як правову державу (ст. 1 КУ), яка визнає верховенство права (ст. 8 КУ) та забезпечує правовий порядок (ст. 19 КУ), обов'язок кожного неухильно дотримуватися Конституції та законів України (ст. 68 КУ). Тим самим держава створює сприятливе правове поле для реалізації прав і свобод людини, зокрема, права на інноваційну діяльність.

До третього блоку слід віднести конституційні норми, що закріплюють певні права і свободи людини: право власності (ст. 41 КУ), право на підприємницьку діяльність та забезпечення державою захисту конкуренції (ст. 42 КУ), свобода пересування, вільний вибір місця проживання (ст. 33 КУ), право на свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів (ст. 34 КУ), держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків із світовим співтовариством (ст. 54 КУ), політична, економічна та ідеологічна багатоманітність, заборона цензури (ст. 15 КУ), право на освіту (ст. 53 КУ), право на об'єднання громадян (ст. 36 КУ). Ці статті Конституції України відіграють найважливішу роль для творчої активності населення країни, зумовлюючи тим самим масштаби здійснення інноваційної діяльності на її території [2, с. 27].

Четвертий блок містить норми Конституції України, які гарантують права і свободи людини та їх судовий захист. Гарантії реалізації прав людини мають важливе значення в контексті належного виконання обов'язків держави у цій сфері. Так, відповідно до ст. 102 Конституції України гарантом прав і свобод людини і громадянина виступає Президент України. Кабінет Міністрів України вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина (п. 2 ст. 116 КУ), забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності (п. 5 ст. 116 КУ).

В ст. 8 Конституції України говориться про те, що звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина гарантується, а в ст. 55 підкреслюється, що права і свободи лю-

дини і громадянина захищаються судом. В част. 3 ст. 55 української Конституції кожному гарантується право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [4, с. 355]. Частина 4 ст. 55 Конституції України закріплює право кожного після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Отже, дані норми виступають конституційною гарантією реалізації права на інноваційну діяльність.

Таким чином, за підсумками проведеного дослідження можна зробити такі висновки: по-перше, визнання конституційно-правової природи права на інноваційну діяльність має місце бути, оскільки Конституція України містить усі необхідні правові підстави для цього, по суті Конституція України є джерелом права на інноваційну діяльність, по-друге, потенціал чинної Конституції України гарантує свободу інноваційної діяльності та створює сприятливе правове поле для інноваційної активності потенційних інноваторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тодика Ю. М. Конституція України як соціальна цінність. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4832/1/Toduka_46.pdf.
2. Погребняк І. Є. Право на інноваційну діяльність у системі конституційних прав. *Правове регулювання інноваційних відносин* : монографія / кол. авторів С. М. Прилипко, А. П. Гетьман, Ю. Є. Атаманова та ін. Харків : Юрайт, 2013. Гл. 1.2. 688 с. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Atamanova/1_2.pdf.
3. Конституція України : прийнята на пятій сес. Верхов. Ради України 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Речицкий В. В. Политический предмет Конституции. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2012. 728 с.

REFERENCES

1. Todyka Yu. M. Konstytutsiia Ukrainy yak sotsialna tsinnist. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4832/1/Toduka_46.pdf [in Ukrainian].

2. Pohrebniak I. Ye. (2013). Pravo na innovatsiinu diialnist u systemi konstyutsiinykh prav. *Pravove rehuliuvannia innovatsiinykh vidnosyn – Legal regulation of innovation relations*. S. M. Prylypko, A. P. Hetman, Yu. Ye. Atamanova (Eds.). Kharkiv: Yurait, ch. 1.2. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Atamanova/1_2.pdf [in Ukrainian].

3. Konstytutsiia Ukrainy y : pryiniata na piatii ses. Verkhov. Rady Ukrainy 28.06.1996 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

4. Rechitskiy V. V. (2012). Politicheskiiy predmet Konstitutsii. Kyiv: DUKh I LITERA [in Russian], [in Ukrainian].

Дмитрик Ольга Олександрівна

завідувач наукового відділу загальних проблем формування та реалізації інноваційної політики НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, доктор юридичних наук, професор кафедри фінансового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ORCID: 0000-0001-5469-3867

Токарєва Катерина Олегівна

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: 0000-0001-7891-226X

ПРО ДЕЯКІ СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

У публікації розглянуто новачі регулювання фінансових правовідносин в Україні (бюджетних та податкових, зокрема). Підкреслено, що не всі пропозиції, викладені в актах перспективного фінансового законодавства, є конструктивними. Аргументовано, що для ефективного та дієвого функціонування фінансових відносин необхідно забезпечити комплексне та якісне їх правове регулювання, оскільки саме за такого підходу може йтися про забезпечення публічних та приватних інтересів у фінансово-правовому ре-